

Nebojme se etické výchovy

Etická výchova se zaměřením na
výchovný styl

Co tvoří vzdělávání?

$$Vz = Ou \cdot Ož \cdot M$$

Vz ... vzdělávání

Ou ... osobnost učitele

Ož ... osobnost žáka

M ... metody

Výchovný program

- Mezilidské vztahy a komunikace
- Důstojnost lidské osoby, sebehodnocení
- Pozitivní hodnocení druhých
- Tvořivost a iniciativa
- Vyjadřování a komunikace citů
- Empatie
- Asertivita
- Reálné a zobrazené vzory
- Pomoc, dělení se, přátelství, spolupráce
- Komplexní prosociálnost

Výchovné metody

- Reflektovaná a zobecněná zkušenost
- Postup nácviku sociální dovednosti
 1. Senzibilizace
 2. Reflexe
 3. Nácvik ve třídě
 4. Transfer do reálného prostředí

Definice učitele

Učitelé jsou osoby, jejichž profesní aktivita zahrnuje předávání poznatků, postojů a dovedností, které jsou specifikovány ve formálních kurikulárních programech pro žáky a studenty zapsané do vzdělávacích institucí.

Základní info

- Týká se vychovatele
- Postup formace chování dítěte
- Elenchický přístup
- Střed mezi dvěma extrémy
- Správné nastavení příkazů a svobody
- Není ideální ale důležité jsou ideály
- Prostor pro soustředěnou pozornost
- Základní předpoklady výchovy: optimálně nastavená výchova a dostatečný čas

Typy výchovného stylu

- Autokratický aneb dominantní
- Liberální aneb se slabým řízením
- Demokratický aneb sociálně-integrační

Autokratický styl

- Založen na zakazování
- Vysoká frekvence trestů
- Nerespektování potřeb a přání dítěte
- Absence porozumění
- Malý prostor pro samostatnost a iniciativu

Liberální styl

- Minimální (až nulová) úroveň řízení
- Absence požadavků
- nedůslednost

Demokratický styl

- Pedagog působí příkladem
- Nabídka činností
- Přiměřená míra zákazů a příkazů
- Podpora iniciativnosti dítěte
- Otevřená a důvěrná komunikace
- Důslednost

Principy výchovného stylu Etv

- Vytvoření výchovného společenství
- Akceptace
- Atribuce
- Uvážlivé používání odměn a trestů
- Stanovení jasných a srozumitelných pravidel
- Induktivní disciplína
- Spolupráce s rodiči
- Vytváření radostné atmosféry
- Vybízení k prosociálnosti

Výchovné společenství

- Základ výchovného stylu

Tři základní faktory:

1. Míra důvěry ve skupině
 2. Míra spolupráce
 3. Míra vzájemné pomoci
- Pozor na nezdravou soutěživost
 - Kooperativní učení

Znaky kooperativního učení

- Žáci vnímají, že bez druhých nemohou uspět
- Činnosti probíhají v malých skupinách
- Žáci jsou vedeni k osobní odpovědnosti
- Dochází k formování sociálních dovedností
- Skupina je vedena k reflexi své činnosti

Akceptace

- Dítě je pro nás žádoucí a tudíž i vysoce ceněno
- Základ pro vytvoření sebesystému
- Práce s představami o dítěti
- Dítě vnímá bezděčné jednání
- Zkušenost opravdového a akceptujícího vztahu – začátek žádoucí změny

Změny díky akceptaci

- Žáci dokáží lépe prožívat, uvědomovat si, akceptovat a řešit své problémy místo jejich potlačování a vytěsňování.
- Zvyšuje se sebepojetí a sebehodnocení žáků.
- Zlepšují se vztahy mezi žáky. Ty se vyznačují empatií, pochopením a akceptací.
- Žáci prožívají méně napětí a více radostí v životě.
- Žáci lépe zvládají zátěžové situace především tím, že se zvyšuje frustrační tolerance.
- Žáci si dovedou lépe vytyčovat své cíle a realizovat je.

Atribuce

- Očekávání - anticipace
- Konzistence psychiky
- Důležitost názoru autority na dítě
- Připisujeme vlastnosti, které od dítěte očekáváme
- Podle některých nejsilnější výchovný mechanismus
- Věřit a důvěřovat druhému – základ pro rozvoj pozitivních rysů

Odměny a tresty

- Základ zpevnování
- Přiměřenost
- Silná stimulace vede k devalvaci
- Náhražka tam, kde selhává vnitřní stimulace
- Nezasahují do příčin chování
- Připisování pozitivních vlastností – důležitý nástroj výchovy
- Omezené působení trestů

Formy pozitivního ocenění

- Aktivní naslouchání žákovi
- Přijímání žákova názoru
- Projevování zájmu o žákovu práci
- Úcta ve vztahu k žákovi
- Neverbální projevování důvěry a spokojenosti s výsledky žáků
- Trávení času s žáky
- Verbální pochvala žáků

Jasná a srozumitelná pravidla

- Interiorizované zásady
- Ochrana proti chaosu
- Důvěra
- Ujasnění si, co chce vychovatel
- Společné vytváření pravidel

Základní pravidla soužití

- Vytvářet důvěru
- Být pravdivý
- Aktivně naslouchat
- Neshazovat
- Dávat osobní maximum

Induktivní disciplína

- Empatie
- Přispívá k rozvoji interiorizované sebekontroly
- Usměrnování pozornosti na důsledky jednání
- Vysvětlování
- Vyhýbáme se zesměšnění a tvrdým trestům
- Zákon přirozených následků

Spolupráce s rodiči

- Partneři
- Základní zodpovědnost za formaci dětí
- Vtáhnutí rodičů do výchovy skrze etv
- Vhodné metody

Spolupráce učitel – rodič: metody

- Pravidelné schůzky ve třech – rodič, žák, učitel.
- Pravidelné např. měsíční setkávání s třídním učitelem, kdy se diskutují otázky týkající se nových forem vyučování atd. Rodiče si při řešení nastíněných problémů mohou zkusit skupinovou práci atd.
- Dny otevřených dveří pro rodiče, při kterých je ve zkrácené formě předvedena výuka např. etické výchovy.
- Školní výlety s rodiči a sourozenci.
- Další školní akce pro celé rodiny žáků.
- Škola jako komunitní centrum, které slouží v odpoledních hodinách ke vzdělávání rodičů dětí a dalších členů obce.

Vybízení k prosociálnosti

- Střední intenzita
- Hesla týdne
- Řízené pozorování – vyhodnocování
- Motivace

Co žáky motivuje?

- Dobrý vztah s učitelem
- Kolektiv
- Originalita a zajímavost výuky
- Být dobrý a úspěšný
- Potřeba učit se
- Spolupráce
- Aktivita v hodinách

Vytváření radostné atmosféry

- Emoce, která vytváří podmínky pro optimální výkon
- Nejčistší forma radosti po kreativě a sociálně užitečném činu
- Usnadňuje a zesiluje sociální otevřenost a komunikativnost
- Vyvolávání radosti
- Vyšší aktivita mozku
- Stenická emoce
- Změny pod vlivem pozitivních emocí
- Nejvíce si pamatujeme pod vlivem silných emocí

Empirická část

- Výzkumné otázky:
 1. Jaký je vliv etické výchovy na osobnosti žáků a na sociální klima ve školách.
 2. Jak žáci a učitelé tento vzdělávací obor vnímají a hodnotí
- Smíšený kvantitativně-kvalitativní výzkum

Závěry I

- v kvantitativní části došlo minimálně v rámci našeho výzkumného vzorku k přijetí hypotézy,
- že etická výchova snižuje u žáků míru úzkostnosti a dalších emocionálních symptomů,
- obsah výuky vede žáky k většímu zaujetí prací, k větší orientaci na úkoly a ke snížení nepozornosti.
- Můžeme se také domnívat, že na základě vykázaných výsledků došlo k částečnému přijetí hypotézy o vlivu etické výchovy na rozvoj některých prosociálních dovedností.
- Naopak hypotézy o vlivu etické výchovy na lepší vztahy ve třídě, na snížení míry behaviorálních problémů a na nárůst míry důvěry mezi žáky se nepotvrdily.

Závěry II

- informace získané především od žáků v kvalitativní části, jsou v některých ohledech komplementární k zjištěním v části kvantitativní:
- Podle některých výpovědí v oblasti zajímavosti obsahu se můžeme domnívat, že důležitou roli hraje při vnímání žáka smysluplnost výuky etické výchovy, což je dáno především využitelností v praktickém životě.
- V oblasti emocí se jeví, že někteří žáci mají s etickou výchovou spojeny spíše pozitivní emoce, které ústí do nadějných očekávání životních změn a osobnostního vývoje.

Závěry III

- Pokud dochází k prožívání negativních emocí, je to dáno vnímanou obecností témat výuky a nepřiměřenými nároky na sebepoznání a sebesystém některých jedinců.
- V oblasti identity se podle informací z výpovědí některých žáků můžeme domnívat, že vnímají etickou výchovu jako prostor jejího rozvoje především skrze rozvoj sociálních dovedností.
- Na základě výsledků obou částí výzkumu se můžeme domnívat, že důležitou roli hraje při výuce etické výchovy učitel, a to zejména v souvislosti s výchovným stylem, který uplatňuje.

Situace etické výchovy v ČR

- Učebnice
- Komiksy
- Agent KIX
- Vzdělávání učitelů 250 hodin
- Vzdělávání učitelů 40 hodin
- Vzdělávání sboroven 4 hodiny
- Úprava ŠVP
- Web: www.etickavychova.cz

Pokus o inspiraci

Bože, dej mi klid, abych přijímal věci,
které nemohu změnit, odvahu, abych
změnil věci, které změnit mohu, a
moudrost, abych je uměl od sebe
odlišit. (Paul de Kruif)

Děkuji za pozornost.

PhDr. Pavel Motyčka, Ph.D.

pavel.motycka@mesto-kromeriz.cz

608 763 680